

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

SZERKESZTŐSÉG, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Nagy-Várad-utca 2127.	Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven. Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.	KIADÓ HIVATAL, hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő: Fűvészkert-utca 1080.

Tartalom. Előfizetési felhívás. — Az országos közalap helyi kezeléséről, a ft. konvent erre vonatkozó ez évi határozatáról. Zs. S. — Tárca. Karácsony. F. Varga Lajos. — Gyermekmenhelyek. Gergely Károly. — Külföld. — Egy és más stb. — Különfélék. — Szerk. posta. — Hirdetés.

Előfizetési felhívás

„DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP” nyolczadik évfolyamára.

E lap nyolczadik, illetve az én szerkesztésem alatt második évfolyamára ezennel előfizetést nyitok. Lapunk előfizetési ára marad az eddigi, nevezetesen egész évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr. Az előfizetési pénzek általában a lap anyagi ügyeire vonatkozó küldemények és közlemények Elek Lajos tanártársamhoz (Fűvészkert-utca 1080. sz. a.), a szellemi részre vonatkozó levelek hozzám intézendők (Nagy-Várad-utca 2127. sz. a.).

Midőn az előfizetési pénzek mielőbbi beküldését kérem, a hátrálékos lapjاراتokat is fölhívom tartozásaik mielőbbi beküldésére, megjegyezvén, hogy mához egy hétre megjelenendő utolsó számunkhoz oda csatoljuk az illetők címére küldendő lapokhoz tartozásaik kimutatását is. Kérjük őket, hogy magokat is mentsek meg ezen kellemetlen dologtól s kíméljék a mi időnket és költségünket is.

A lap programja marad az eddigi.
Tisztelettel kérem az érdeklődő közönség jóindulatú pártfogását.

Debreczen, 1887. deczember 20.

Csiky Lajos,
felelős szerkesztő.

Az országos közalap helyi kezeléséről, a ft. konvent erre vonatkozó ez évi határozatáról.

(Ajánlva nt. Kovács Albert urnak.)

I.

Közeledünk-e a célhoz, a helyes kibontakozás felé? Könnyebb lesz-e a legközelebb tartott konventi gyűlés határozata szerint az országos közalap helyi kezelése, vagy marad minden úgy, mint volt, ugyanazon nyűglődés, ugyanazon zaklatgatással?

E kérdések felett gondolkoztam, mikor olvasám a közalap központi végrehajtó bizottságának „a kezelési szabályok módosítása” tárgyában tett indítványát.

Ez indítvány szerint „A bevallásoknak, a felszámolásoknak változatlanul a kezelési szabályok szerint kell történni, mert ezek elrendezése a zsinati törvényen alapszik: ellenben a behajtás módjára nézve nem találja szükségesnek szigorúan ragaszkodni azon kezelési szabályokhoz, melyek e tekintetben fennállanak, hanem megengedhetőnek véli, hogy az egyházak a családfőkre eső összegeket, akár az egyházi adóval kivessék, akár közmunkával beszerezzék, akár közvetlenül a családfőktől szedjék; azonban az egyház vagyona és rendes bevétele megterhelhetése nélkül.”

Ha már ez indítvány első pontját tekintjük: marad minden a régiben.

Megmarad a kezelési szabályzat 18-ik § a, minden terhével, minden sallangjával s mint ezelőtt, úgy ezután is, évről-évre újból kellend kezdeni a húzavonát, az alkudozást az egyes egyháztaggokkal az osztályok miatt, melyekbe a tagok sorozandók, de a melyekbe soroztatni nem akarnak.

Nézetem szerint pedig ezen a 18-ik §-on fordul meg minden. Ennek fentartásával nem könnyített a konvent a kezelésem semmit; ennek eltörlésével adná meg, kivált a 2—3 ezer egyháztaggal egy tömegben küzdő tisztviselők könnyebbségét.

Az indítvány szerint a kezelési szabály ezen §-a a zsinati törvényeken alapszik s így ezen változtatni nem lehet. A zsinati törvény 219—222-ik §-aiban csakugyan van is a kezelési szabályzat szelleméből valami, mert kimondja, hogy a közalaphoz minden családfő köteles a család évi fentartása legalább egy ezredrészének megfelelő összeggel hozzá járulni; hogy az évjárulék megállapítása osztályba sorozás által történik, még pedig személyesen kiki, azon osztályba sorozza magát, mely vagyoni viszonyainak megfelel; hogy fokozatok fognak megállapíttatni, de az önkéntes bevallást vagy osztályba sorozást a presbyteriumok elsősorban s azután az egyházmegyék helyesbitik.

De vajjon betartatott-é ezen szellem mindenütt?

Daczára a zsinati törvények ezen §-ainak, daczára a kezelési szabályok 18-ik §-ának, mely a törvény szellemén alapul: nem hiszek egyházunk egyetemében 20 nagyobb egyházat, mely annak megfelelő lehetett volna egészen.

Mikor megkezdjük, kénytelenek voltunk előre megállapítani a bírálati kulcsot, melyszerint az osztályba sorozás történend; mikor az aláírásra felhívásokat kibocsátottuk, megjelent 3 ezerből 40—50 egyháztagnak önkéntes aláírást tenni; mikor házanként járattunk: a legtehetősebb is sorozta magát 10—20 krajczáros osztályba.

Betű szerint alkalmazkodva a kezelési szabályzathoz — s feltéve, hogy a kezelési szabályzat már az első életbeléptetés alkalmával meg lett volna: volna nem egy egyház, hol még ma is az első év járadékának megállapításával küzdenénk, — és volna nem egy egyházmegye, hol 30—40 ezer családfővel kellvén elbánni, egész éven át együtt ülhetett volna a közalapi bizottság a bevallások kiigazítása érdekében.

Hogy az országos közalap ügye nem feneklett így meg, az azt mutatja, hogy nemcsak az országos közalap végrehajtó bizottsága gondolkozott, hanem gondolkoztak az egyházmegyék és gondolkoztak az egyes egyházak is. Engedményeket tettek egymásnak, túlnéztek, mert kénytelenek voltak túlnézni a kezelési szabályok némely §-ain s annak köszönhető, hogy ma a konvent a közalap szép fej-

lődése feletti meglegedésének jegyzőkönyvében is kifejezést adhatott.

Mert ne gondoljuk ám, hogy a közalap szép eredményt a kezelési szabályzat 18-ik § a szülte volna! Voltak egyházak, honnan beterjesztették az egyháztagnak névsorát, utánok írva bizonyos összeget, mely megfelelt talán az egyes, de mindenesetre a gyülekezet vagyoni viszonyainak. Az egyházmegye ezt sejtette, de mert az összeg megfelelő volt és mert a kitett összeg pontos beszállítása is megígértetett: szemet hunyt, elfogadta az ajánlatot s az eredmény az, hogy nincs egy fillér hátrány sem. Volt más egyház, honnan szintén névsort terjesztettek be; de a névsor annyira meg volt zilálva, a gyülekezet lélekszámához képest oly kevés családfő feltüntetve s oly sok a felmentésre ajánlott, hogy az egyházmegye kénytelen volt igazítás végett visszaküldeni. Igazítottatott valami 10 frt javulással, el lett fogadva, megpecsételve s az eredmény az, hogy az 50 frtok pontosan befolynak, hátrány nincs.

Volt más egyház, hol alkalmazkodni kívántak a törvény szelleméhez. Nagy hozzákészülődéssel megcsinálták az aláírásokat, kiigazgatták, megfelebbeték, meg lejjebb szállították, a kik nem akartak sorakozni, azokat sorozták, a kik sorakoztak, de pennájuk tévútra ment: igazgatták, — egy hónapi munka helyett csináltak kéthónapit s többet: az eredmény végre elfogadtatott, mert mind a kezelési szabályoknak, mind ennek alapján a hivatolt törvény §§-ai szellemének megfelelt. Az eredmény? évről-évre 20—30% hátrány, 10—12% bevehetlenség.

Tekintve az eredményt, azt hiszem, hogy ez utóbbi, bár megfelelt a zsinati törvény szellemének, a végrehajtó bizottság kezelési szabályainak, még sem cselekedett olyan jól, mint a két előbb említett s a célt jobban előmozdíták amazok, mint emez.

És kérdem már most: ha a kezelési szabályok 18-ik §-ának megfelelőleg eljárva, a közalap 100 ezer forinttal kimutatott beveendő számát, — melyből 10% bevehetlenség: — több, nagyobb s szebb eredménynel fogja-é évi mérlegeit lezárni, mintha a 18. §. mellőzésével 80—90 ezer forintra számít s az utolsó krajczárig befizettetik. — Én azt hiszem, hogy a közalapra nézve mindegy: melyik zsebemből s vajjon az általa körülírt szabályok szerint, családfentartásom ezredrészét adom-é át, magam ajánlotam-é, vagy egyházam ajánlott az én nevemben, az én erszényemre; a konvent által kiadott papíron s rovatokban van-é összegem bejegyezve, hátrányom feltüntetve: csak adjam meg pontosan, a mivel tartozom, segítsen elé a célt, mi a zsinat szemei előtt lebegett, mikor a közalap §-ait megalkotá. Az országos közalap végrehajtó bizottsága tehát, idézett s elfogadott indítványa első részével, a közalap kezelésén semmit sem könnyített.

Zs. S.

T á r c z a.

Karácsony.

Kelet felé vonz e napon
Minden vágyam, gondolatom,
Ott, ott az a csillag —
Oly biztatón ragyog felém,
Mint egy sem Isten szép egén —
Hívogat, hívogat.

Csak egy rövidke perczenet,
Kibontva szárnya lelkemnek,
S időt, tért áthalad.
Túl, túl a földi gözkörön
Köröttem egy egész özön
Fény-tenger-áradat.

Az égi karhoz érkezem;
Bűvös dalának zengzetén
Csügg lelkem édesen . . .
A fényözön mozdul, terül,
Az égi karba bévegyül
Örvendő énekem.

Száll, száll alább az égi kar, —
Röptét nem jelzi bős vihar,
Nem semmi fergeteg,
Egy szender álmú zizzenés,
Több semmi, ennyi az egész,
S megáll a föld felett.

A föld, a bujdosás völgye,
Úl mogorván, tépelődve
Ezer búval, gonddal;
A ráborult sötét éjnek
Gyötrelme van csak tömérdek:
Vaj' lesz-e már hajnal?!

Elkerüli édes álma,
Kétség habja veri, hányja:
Sose virad többé!
Nincs igazság, . . . nő az átok, . . .
Rút gonoszság fölvirágzott, . . .
Veszni kell örökké!

Nyög a panasz, kiált a jaj . . .
De zengedez az égi dal:
Dicsőség Istennek!
Áldás a földnek s békesség,
A várva-várt megérkezék,
A mint ígértetett!

. . . A föld remeg, miként a rab,
Ki lánczát tépve, hogy szabad
Alig hiheti még;
Pedig kitarva börtöne
Vak éjszakája eltűne,
S mosolyg reá az ég . . .

Csak zengjen édes éneked
Angyalsereg földünk felett,
Hosszú idők során!
Ez ének hangja balzsamul
Bús, szenvedő szívekbe hull
És enyhít igazán.

S te szép, sugárba öltözött
Kis őrszem a hajlék fölött:
Ragyogj felém, ragyogj!
Öröm, remény, vigasz nekem,
Hogy angyalokkal zenghetem:
A föld megváltatott!

F. Varga Lajos.

Gyermekmenhelyek.

Az országos kisededővő egyesület, Ö Felségének, a királynak jelenlétében, ünnepelte meg a magyar kisededővő társadalmi felkaroltatásának félszázados évfordulóját. — E félszázad története tele van bölcs tanulságokkal s e tanulságokat fel nem használnunk kötelességmulasztás lenne.

Egyik tanulság egyházunkra vonatkozólag ilyenformán hangzik: „Hajdan a véres harczok szüntelen folyó küzdelmei közt csak egy szent kötelességet ismertek őseink egyházuk iránt: vérrel is védeni annak jussait és függetlenségét. Korunkban ezen szent kötelességgel még egy másik is párosult: kifejteni az egyház szunnyadó erejét, új életet adni a szorgalomnak s az annyi véren vásárolt béke áldásai közt virágzásra emelni az egyházat.“

Egy másik így foglalható szavakba: „Meg kell óvnunk a kisededeket, mert megdöbbentő tapasztalati tények mutatják, hogy tudatlanság és nyomor mennyi ártatlan életet juttatnak már csirájában pusztulásra; hogy nemzetünk életfáján mennyi rügy fonnyad el, melyekből kellő elővigyázat és gondosság mellett új meg új lomb fejlődhetett volna.“

Egy harmadikat a nevezett ünnepélyre készült szép költemény sorai közül így idézek:

„Föl, föl hát munkára! Nemesebb eszmének
Az oltár papja sem tehet szolgálatot.
A kit a szeretet vall fő mesterének,
Erre maga Jézus fényes példát adott.
Engedjétek hozzám — mond — a kisededeket,
Mert az ilyeneké a mennyek országa.
Nem tölti-e be a nagy példa szívetek,
Hogy kedvvel lépjétek a mester nyomába?“

Régen készültem írni e tárgyról, azonban mindig csak haladt, maradt. Most már az alkalom is felhívott rá. Elmondom tehát, mit tapasztaltam e tekintetben? s mit gondolok, hogy lehetne tenni?

Általános panaszként hangzik, hogy egyházunk hívei, kivált vegyes vallású és nemzetiségű vidékeken, évről-évre fogynak, szegényednek s e szomorú jelenség minket, nemcsak mint vallásunk szerény öreit, hanem mint hazafiakat is méltán gondolkozóba ejthet. Gondolkoztam én is felette; olvastam is róla egyetmást; és meggyőződtem, hogy egyebek közt a kisededővással oszlathatnók az aggodalmat.

Az isteni gondviselés eszközök által munkálódik. — Megragadtam egy ilyen eszközt és a községben, a hol lak-

tam, felállítottunk egy nyári kisedővót, vagy ugynevezett gyermekmenhelyet s hiszik, nem hiszik lelkésztársaim, de jó lélekkel állíthatom s az anyakönyvvel is igazolhatom, hogy a rendkívüli halálozások száma azonnal csökkent; mit ilyenformán fejtettem meg: ime, mi felfogtuk a kisedők gondját s a jó Isten többet meghagyott kezeink közt, hogy munkánk folytatására buzdítson.

De vajjon nincs e valami okszerű összefüggés is a dologban? Tudjuk, hogy a falusi szegény ember nyáron által mezei munkával foglalkozik. Gyermekre nem fordíthat kellő gondot. Van rá eset, hogy akárhány kised e miatt esik áldozatul. Apa, anya sokszor künn dolgozik s a gyermekek az iskolából elfogott kis testvér vezetése alatt a kerteken barangolva eszik az éretlen gyümölcsöt, mitől betegséget kapnak s a betegség halállal végződhetik. A gyermekmenhely az ilyenektől óltalmul szolgál. Szegény gyermekek az óvónéni felügyelete mellett még tápláló eledelt is kapnak; nem éheznek, nem csatangolnak s ha bajuk esik, szakértő elbánásban részesülnek. E mellett tisztaságra, rendre szoknak; erkölcsi érzetük fejlődik; idejüket természetükhöz alkalmazott játékokkal kellemesen töltik s testi erejük is alkalmas gyakorlatok által edződik.

Azonban, úgy hiszem, nem szükség a kisedővás hasznait hosszan fejtegetnem; kiki elismeri, hogy legalább gyermekmenhelyre a legkisebb falunak is szüksége volna. Csak két ellenvetésre akarok megfelelni, melyekkel e jótékony intézmény barátai találkozhatnak. Egyik az, hogy a kisedővás a társadalom vagy a község dolga, nem az egyházé; a másik a szegénység, mely minden jó törekvésnek szárnyát szegheti.

Az elsőre az a feleletem, hogy ha mindent a társadalomra vagy községre bízunk: miben fog nyilatkozni és élénkíteni az egyház élete. Ime a szegények, árvák, betegek ügye, tűz-víz-károsultak felsegélése, sőt több helyütt az iskolaügy is a társadalom vagy a község kezébe jutott; s mi az eredmény? Szemmel láthatólag hanyatlik az egyházaság; sőt immár az erkölcsnemesítésről is a társadalom kezd gondoskodni. A keresztyén szeretet és jótékonyosság, az őskeresztyén egyház eme szép erénye, voltaképen él és nyilatkozik; híveink áldozatra való készségét a különbnél különbféle egyesületek ezer felé igénybe veszik: de az egyház az országos közalapra való járulékokat is alig bírja híveitől beszédni, mert a község ahhoz van szokva, hogy a jótékonyosság már nem az egyház feladata.

Gergely Károly.

(Vége köv.)

K ü l f ö l d.

A Gusztáv-Adolf-egylet

1887. szept. 13—15. Nürnbergben tartott nagygyűléséről.

(Folytatás.)

Chiliben 4, a fővárosban 1, a majdnem egészen német Valdivia városában is ev. gyülekezet létezik s ezekben felsőbb iskolákra is van szükség. Déli-Braziliában sok új gyülekezet megalakítására van szükség. Valparaisóban, Limában, Araucaniában ezer számra laknak németek és német svájcziai. Argentínában, Paraguayban, Pernambucó-

ban egyházalakítások sürgősek, még mielőtt ők maguk folyamodnak ilyenekért. Csak ott nincs szükség a közbenjárásra, hol a hatalmas angol egyház könnyíti a munkát nagyratörő példájával, mint Canadában, Ausztráliában és Újzélandban.

Viszont a német gyarmatosítás teremt új szükségleteket, melyeknek — valamint a fentebbieknek — kielégítéséhez hozzájárulni honfűi és egyházi kötelessége a G. A. egyletnek.

Elnök teljesen méltányolva az előadásban kifejtett nézeteket, kijelenti: hogy „egy nagyrészt elmúlasztott nemzeti, evangélikus kötelességet lássunk tengerentúli testvéreink gondozásában. Északamerika segíthet magán, de Délamerika e részben mind fontosabbá válik. Valdivia számára 3-évre évi ezer márkát már is szavaztunk meg.

Dr. Rotermond, a Rio grande do Sul tartományi német zsinat nevében hasonló értelemben szól és kívánja, hogy a jézsuiták és ferenczrendiek mellőzhető végett német ev. felső iskolák alapíttassanak. De egy ilyen iskola épülete 45—50,000 márkát igényel. Ő, egy württembergi pappal 5 éven át, korlátolt viszonyok közt, fentartott ilyen felsőbb iskolát. — Rámutat még a nagy Campanhára, hol ezernyi német lakik, kik még soha nem láttak ev. papot; ezek, kath. módra keresztelt gyermekekkel együtt mind veszendőbe mennek.

Rotermond Braziliában szolgál s a központi bizottság 3 évre, papi fizetéséhez évi 450 márkát útalványozott.

Ezután az 188⁵/₆-ki számadást felülvizsgált bizottság bejelentvén a számadás helyességét, Voerster, lipcsei könyvtárosnak és pénztárosnak a felmentvény megadatik és az óriási számvitelért neki, felállással szavaz a gyűlés köszönetet — Ugyanígy szavaznak köszönetet, nagyszerű munkájáért, az egylet titkáranak.

Fentebb érintettük, hogy ezen a napon olvastatott fel az egyházi edények és felszerelések kiosztásának jegyzéke. Ez most megtörténvén, felszólalt

Koch danzigi consist. tanácsos nyugoti Poroszország egyházának érdekében, melynek történetéről mondja, „hogy az könyvekkel van megírva.“ A reformációt ott a benyomuló lengyelség zsarnoksága rontotta le és csupán Danzig, Elbing és Thorn nagy városai tarthatták fenn magukat.

Ezek után következett a második nap fénypontja, — a nagy szeretetadomány kiosztása.

E végből felszólítottak az egyes főegyletek adományaiknak bejelentésére, mi megtörténvén, dr. Rogge potsdami udvari lelkész és központi bizottsági tag, mint előadó, jelentést tett — írásban — a nagy szeretetadomány elnyerése végett jelöltségbe hozott 3 gyülekezet viszonyairól. Előadása érdekes tanulmány volt, melynek csak felolvasása háromnegyed órát vett igénybe.

Betürendben az első jelölt volt Elversberg Saárbrücken kerületében, a Rajna vidékén. A reformációt oda 1575-ben Stephani Lőrincz superintendens vitte be. A harmincz éves háború feldulta e helységet, melynek lakosai részint leölettek, részint elűzettek. A talaj ezután évtizedeken keresztül lakatlan maradt s csak a 17-ik század végén telepedtek le trieri katolikusok s mindezek mellett még 1828-ban is alig 300 volt a lakosok száma. Csak 1847. óta, mióta a Saar vidékén lendületet vett a bányászat,

Szászországból és Hannoverából számos ev. bányász telepedett le az új helységben. 1863-ban már 573 volt az evangélikusok száma, kik kezdetben Neunkirchenhez csatoltattak. A lelkész rendezett több helységben istenitiszteleket, Elversbergben egy ipariskola terme szolgált e célra. — Utóbb azonban Elversberg és két más helység kikebelezett Neunkirchenből s a bányahatóság egy gyári nagy hálótermet engedett át imaháznak, mely 1867. április 24-én szenteltetett fel a hívek nagy öröme. 1867-ben már 963 és nemsokára 1200 lett a lelkek száma. Ekkor saját lelkészt kaptak. De nemsokára romlani kezdett az imaterem, mely az emeleten volt. A túlterheltség miatt repedeztek a falak és az 1885-ben már 2 ezerre növekedett hívek mellett arról kellett gondoskodni, hogy a terem néhány év múlva bezárassék s helyébe templom építtessék. A 7600 katolikus részéről, a trieri püspökség által támogatva, számos megtámadtatásoknak és csábításoknak voltak és vannak a hívek kitéve s e veszély az imaterem bezárásával még inkább nagyobbodnék. Azonban dicséretökre válik, hogy katolikus módon kötött vegyes házasságok ott a ritkaságok közé tartoznak és hogy a gyermeknevelés a vegyes házasságokban is túlnyomóan evangélikus. Azonban 521 adófizetőjük közt csupán 21 nem tartozik a felette szegény bányászokhoz, kik mégis kénytelenek az állami adó 48 $\frac{1}{2}$ perzentjét egyházi céljaikra áldozni. Templom-alapjuk 9600 márka s ehhez ezentul is évenként 1200—1300 márkát készek adakozni. Ámde az építés 70,000 márkát igényel. A rajnai gyülekezetek közt jelenleg alig van szegényebb, mint Elversberg. Innen menjünk a francia határig és tekintsük meg a másik jelöltet, Hayingen-Algringent.

Ezen, csak az utóbbi évtized alatt alakult egyház Lotharingiában fekszik és 28,000 katolikus között 25 helységben 1200 lelket számlál. Már a rómaiak idejében űztek itt bányászatot s ezt a német kormány és más társaságok nagyban folytatják. A reformációt e tájra vitték a badeni uralkodó grófok, de ezt utóbb a spanyol és francia uralom elfojtotta. 1871. óta tódult oda kisebb adó, posta- és egyéb hivatalnokokon kívül számos bányász. A metzi református consistorium egy ideig gondozta az e vidéki protestánsokat, de utóbb megbízta a diedenhofi katonai lelkészt e kötelesség elvállalására mindaddig, míg a rajna-vesztfáliai lelkészi segélyegylet segédlelkészt nem küldött oda Wendland Károly személyében. Mindinkább három pont lett a hívek gyűlhelye, t. i. Hayingen, Algringen és Moyeuve, hol egyházi előljáróságok alakultak és bérelt helyiségekben tartattak havi istenitiszteleket s tanítottak a gyermekek. Segélyre szorult a társegyház; mert körében nincs egyetlenegy jómódu evang. férfiú. Mindazáltal nem hiányzik az egyházban az egyházi áldozatkészség. Az imatermek felszerelésén kívül vasárnapi predikációkat és vallásos lapokat is járatnak, hogy épülhessenek akkor is, mikor náluk istenitisztelek nincsenek. Munkaadójok a túlkatolikus báró Wendel Henrik, ki ridegen megtagadott minden segélyt ev. célokra. Azonban az imatermek kicsinyek s alkalmatlanok s ezért első sorban Hayingenben és ezt követőleg a 2 másik helyen is, szerény, 25 ezer márkás templomok építendőek, hova a Hayingenben lakó papjuk járna egyházi szolgálatot végezni. Templomi alapjuk 14,000 márka és egy telek. A római propaganda ez egyházat is szemügyre vette és a német nemzetiség is veszélyben forog. 1543-ban a közeli Gorze-

ban tömegesen leölettek a protestánsok. Mult és jelen szólnak Hayingen — Algringen segélyeztetése mellett.

Az utolsó évtized folyamán megalakult egyházat követte a harmadik jelölt, a 103 esztendő, stájerországi Ramsau, mely kath. országban, mint valamely oáz, a reformációtól kezdve mindez ideig, nagy elnyomatás és kegyetlen üldözés daczára, fentartotta magát. A Ramsau (Rám-liget) tulajdonkép egy 1100 méternyire a tenger felett fekvő hegyi völgy, hol 3 $\frac{1}{3}$ órányi hosszúságban, ritkásan épült tanyákban lakik 1200 földművelői lakosság, mely az ellenreformáció ideje alatt is megővta evangéliomi hitét. Közel Salzburg tartományhoz, hozzájuk is elhatott Firmián érsek eretnek-írtó hatalma, de a ramsauiak külsőleg a kath. egyházhoz tartozóknak mutatva magukat, belsőleg protestánsok maradtak. Lépcsők alatti rejték fiókokban, padlók alatt és ölfarakásokban, sőt istállóknak a „legrugósabb“ tehén padlója alá rejtették el az apáktól örökölt vallásos iratokat a kutatók elől s onnan vették azokat elő magános vagy közös éjjeli ájtatoskodás végett. A Dachstein hegyének egyik kiálló része még ma is „A szószék“ nevét viseli, mivelhogy a Hallstadt felől titkon hozzájuk jövő bajor hitsorsosok ott oktatták őket a hegyek rejtékében. Ilyen apostol volt Kiesling Tóbiás nürnbergi hitbuzgó kereskedő, kiről egy 1851-ben, aggkorában elhalt nő még tudott beszélni s ki öregben is tanult meg olvasni és írni, hogy Kieslingnek írhasson és attól leveleket kaphasson.

Mikor 1781-ben II. József császár „türelmi rendelete“ a kerületi előljáró által tudomásukra hozatott, egyik főemberük, nyíltan kijelentette az előljárónak: „Ezt a dolgot mi szívesen veszszük! Hisz mindnyájan lutheránusok vagyunk!“ Hármat kivéve, valamennyi ramsaui földműves azonnal meg is alkotta az ág. hv. ev. gyülekezetet. Sőt utóbb a 3 közül két család szintén csatlakozott hozzájuk. Egy családon kívül tehát tiszta ev. lett a gyülekezet s az is maradt, melynek körében még egy vegyes házasság sem köttetett.

Csupán egyes r. kath. cselédek alkotják a r. kath. felekezetet Ramsauban. Sőt, volt idő, mikor a helyettes lelkész, ennek szakácsnéja és harangozója képezték az összes kath. egyházat.

Az újonnalakult gyülekezet legelőbb egy pajtában tartotta meg istenitiszteleit s abban őrzik még most is a durván összebárdolt szószéket, mely alá őseik gyülekeztek. De csakhamar állítottak, egy tető alatt, imaházat és paplakot 3475 frton, minden külső segély nélkül. Ebben gyülekeznek össze még jelenleg is. Repedés nincs rajta és a vakolat még az északi oldalon is teljesen ép. Toronyépítés nem lett megengedve, csak egy kis deszkatornyocska az iskolán rejtetve magában egy szegényes kis harangot, melyet 1849-ben, a kath. papság sürgetése folytán, le kellett venniök.

Az e gyülekezethez nem méltó imaház helyébe elrendelte ugyan az egyházi hatóság a templomépítést s magok is belátták ennek szükségét, kivált mióta a 12 r. kath. lélek számára, a falu közepén, derék kath., tornyos és harangos templom, paplak és egyházi-lakás épült. Azonban a kegyelet a régi imaház iránt addig képes volt elodázni az új építést, míg csak a hatóság meg nem fenyegette a gyülekezetet, hogy a törvénynek meg nem felelő iskoláját bezáratja, ha mást nem állít. Ekkor határozta el az egyház, hogy a régi imaházat iskolává alakíttatja át és külön templomot

épít. A nürnbergi építész Kieser terve szerint, nyers kőburkolattal, 38,000 frtra van az épület előirányozva, de a gyülekezeti előnyt adott vakolatos épületnek, mely 7000 frttal kevesebbe kerül.

Ez azonban nagy feladat oly földművesek részéről, kik legtöbbszörre csak 1—2 márkával bírnak s hol a gazdálkodás sok bajjal és bizonytalan eredménnyel jár. Megtörtént, hogy oly nagy hó esett, miszerint a pap, a talajtól 5 méternyi magas középső emelet ablakain kénytelen volt hetekig ki- és bejárni és hogy nem ritkán még pünkösdkor is szánon mentek a hívek templomba. A Dachstein hegye felől nem ritka a jégverés. Ezeken felül pedig az egyházi adó az államinak 80 perzentjét teszi.

Mindazáltal ifja, véne a G. A. egyletre évenként 80—90 frtot adakozik. Vallásos iratokat szívesen vesznek, táncz és korcsmázás ott a ritkaságok közé tartozik. A templomot egész éven át számosan látogatják s az urvacsorálók a hívek számának 122 száztólját teszik.

Eddig is már követ fejtettek és fuvaroztak, megkezdtek az alap ásását és ez őszön tervezték az alapkő letételét és az alap kiépítését. Pénzt gyűjtöttek 6000 frtot templomra, 702 frtot harangokra; még egy szolgáló is adott 3 frtot, holott egész évi bére csak 17 frt.

Tekintve, hogy az iskolai átalakítás sürgős s hogy az imaház nélkül maradó gyülekezetnek azonnal kell templomépítéshez fogni; a G. A. egylet hathatós segélye indokolt.

Elnök ezután megköszöni Rogge előadónak ezen alapos és megleghangú tanulmányt, ki elrendelte a főgyuletenkénti szavazást, mely szerint Elversberg 38, Hayingen-Algringen 43 és Ramsau 67 szavazatot nyert és így eredményként kijelentette, hogy Ramsau lett a győztes egyház.

A győztes egyház 17,189 márkát, Elversberg és Hayingen egyenként 6744 márkát kapnak. Magdeburg nőegylete az általa rendezett Luther-színmű jövedelméből 5000 márkát adott a fenti összegen felül Hayingennek.

Ilyen eredmény után Hilpert, ramsaui lelkész, nagy meghatottság közt, alig tartóztathatva vissza örömkönyveit, mondott hálát Istennek, a központi bizottságnak, a követeknek s az összes G. A. egyletnek e nagy szeretetadományért.

A nagy szeretetadomány megszavazása és egy félórai reggelizési szünet után következtek ismét a segélykérő szónokok felszólalásai.

Dr. Tube katonai főlelkész Posenből hálát mondva a Pózennek nyújtott segélyekért, több rendbeli, konfirmándusok számára állítandó iskolák javára kér évi 1200 márkát, hogy a papjaiktól 10—12 kilométernyire eső tanulók, sőt azok is, kik közelebb lakva, a polonizmus és katolicizmus nyomása alatt a vallás és erkölcsstan elemeiben és a német nyelvben is járatlanok, — 6 hónapon át a konfirmációi iskolákban tanítást, lakást és elmezést nyerhesenek. Ajánlja azután Nekla-Hauland igen szegény egyházát, mely tanítói lakát nem képes javítani. — Szónok maga ezelőtt 16 évig volt Lotharingiában, de az ottani inséget a poseni egyházi inséghez képest távolról sem tekinti nagyinak.

Dr. Habicht praelatus Darmstadtból, szól a Mainz körüli diasporáról, melynek pártolása annyival indikáltabb, mivelhogy Mainz maga az ultramontanizmus fellegvára. Az

egyházi hatóság e szörványban előbb az iskolaügyet kívánta rendezni, de a katolikusok ellenvetették, hogy előbb legyen szervezett egyház és csak ezután iskola. Tárgyalanná tették tehát a protestánsok ezen ellenvetést is, Bodenheimben azért a császár 1000, a hesszeni nagyherceg másik ezer márkát ajánlott fel kápolna építésére, mihez azonban még több segély szükséges, Wiesenauban is építeni kell, de ott csak a telek került 4000 márkába. Mainz maga 18 ezer prot. lelket számlál, de miután a várművek messze kifelé tolattak és ekként a város területe megnövekedett, egy ingyen kapott telken, mely 100,000 márkára lett becsülve, 10 év alatt megfelelő stilszerű új templomot kell építenie, különben elveszti a telket.

Láng Adolf.

(Vége köv.)

Egy és más az egyházi élet és a gyakorlati theologia mezejéről.

Római katolikus esketési eljárás vegyes házasságnál.

T. Szerkesztő Ur!

Bocsásson meg, hogy drága idejét igénybe veszem pár perczre, de az eset tisztázása végett, mint illetékes helyre, kénytelen vagyok t. Szerk. Urhoz fordulni.

Az eset következő:

Egy róm. kath. vallásu legény eljegyzett egy ev. reform. vallásu leányt. A szükséges formásoknak elég tétetvén, tegnapelőtt „egybe keltek“, de meg nem eskettettek!

A legény apja — mint mondani szokták — „nagy katolikus“ s kívánta, hogy az egybekelés a róm. kath. plebánus előtt történjék. Főnököm — mint az ev. reform. vallásu menyasszony násznagya — szintén jelen volt az egybekelési ünnepélyen, mely következőképen ment végbe.

Az egybekelendő párok násznépökkel egyetemben elmentek a róm. kath. plebániára, ott azután a plebánus azt kérde a vőlegénytől: „szereted-e ezt a leányt“, mire ő felelt: „igenis.“ Viszont ekként a menyasszonytól is, ki szintén „igen“-nel felelt. Ezek után azt mondja nekik a plebánus szóról-szóra: „No hát ásó-kapa válaszszon el benneteket.“ Ennyi volt az egész.

Főnököm, ki jó viszonyban van a plebánussal, azt mondja neki: „Hát nem esketed meg őket?!“ mire ő válaszol: „Felsőbb rendelet folytán ilyen eljárást kell követnünk a nálunk esketendő vegyes házasságokkal.“

Főnököm kinyilvánította a jegyeseknek, hogy jöjjenek el hozzá, majd ő megesketi, de a legény apja annyira bigott, hogy ezt egyáltalán nem akarta, hanem belenyugodott az illetékesek egybekötésbe. A plebánus beírta őket az összeeskettettek anyakönyvébe, ebből kifolyólag beírtuk mi is nálunk a szükséges jegyzetek megtételével.

Kérem azért t. Szerkesztő Urat, vajjon törvényszerint megáll-e ezen egybekelési aktus és szolgál-e alapjául a későbbi fejleményeknek, vagyis a születendő leánygyermek beírható-e törvényesnek, vagy nem nálunk?

Én részemről meg nem kötöttnék tekintem e házasságot azon okból, mivel (ha ezt nem említem is) sem a szoká-

szos egyházi áldás, sem az eskü, mely „sine qua non“-ja a dolognak, el nem mondatott.

És ha nem áll meg ezen házasság, az illetők érdekét tekintve, hova forduljon az ember?!

Kérek azért e tárgyban felvilágosítást becses lapja hasábjain.

A föltett kérdésre tisztelt szerkesztő barátom távollétében s általa válaszára alulírott hívatván fel, midőn e felhívásnak a legnagyobb örömmel engedek, bocsánatot kérek e lapok t. olvasóitól, midőn oly dolgokat érintek, melyek általános ismeretesekek.

Válaszom kiinduló pontját ugyanis az képezi, hogy az 1868. LIII. törvénycikk 11. §-a szerint vegyes házasságok nálunk bármely fél papja előtt érvényesen köthetők. Ebből következik, hogy kath. lelkész előtt kötött vegyes házasság érvényessége megítélésénél a catholica egyház törvényei szolgálnak zsinórmértékül. Azon kérdés tehát: érvényesen jött-e létre azon vegyes házasság, mely akként kötött, hogy felek a kath. lelkész előtt tanúk jelenlétében kijelentették házassági szándékukat a nélkül, hogy a plébános őket áldásban részesítette volna, tisztán kath. egyházi jogi kérdés. E jog elvei szerint a házasság szentség s annak jogi természete az idők folyamán a legapróbb részletekig kifejtve s megállapítva van. Alapját e rendszernek a tridenti zsinat végzeményei képezik, melynélfogva a házasság egyenesen Krisztus által rendelt intézmény, a hét szentség egyike (Conc. Trid. Sess. XXIV. de sacram. matr. Can. 1); a házasságnak e szentségi jellege pedig nem a kölcsönös beleegyezésben, nem is az egyházi áldásban, hanem magában az intézmény természetében rejlik; minélfogva „nem képzelhető való és érvényes házasság, mely nem volna egyszersmind szentség is.“

Magyarországon a házasság létrejövetei formáját és érvényessége feltételeit hívei részére a kath. egyház maga állapítja meg, megkülönböztetvén a házasságnak mint szentségnek alakját, anyagát és kiszolgáltatóját. A házasság anyagát, a kanonisták legnagyobb és legtekintélyesebb részének nézete szerint, a házasság felek tette s az a felett engedett jogigény képezi, — alakját a házasság felek kölcsönös meg egyezésében, kiszolgáltatóját pedig magokban a felekben találják fel.

Minket a feltett kérdésnél csupán a legutóbbi érdekel.

Abban ugyanis, hogy a házasság kiszolgáltatójának magokat a feleket tekintjük, már kérdésünk megoldása rejlik, a mennyiben ez elv mellett a plébános segédlete egészen szenvedőleges (assistencia passiva) is lehet, ugyanezért a feleknek a házasság iránti akaratkijelentését illetékes lelkészek előtt, a házasság érvényes létrejövetelehez elegendőnek kell tartanunk. E felfogás helyességét legerősebben támogatja a tridenti zsinatnak azon határozata, hogy az egyházi áldás a házasság érvényességének nem mulhatlan kelleke és hogy a plébános jelenléte is egyedül tanuként kívántatik meg, végre, hogy az oly házasság is érvényes, mely nem áldozár plébános előtt kötött. Ugyanezen eredményhez jutunk, ha a házassághoz szükséges ünnepélyességeket vesszük vizsgálat alá. A tridenti zsinat rendelkezése szerint ugyanis „a házasság érvényességére nézve megkívántatik, hogy a házasságulandók megegyezésüket az illetékes plébánosok valamelyike előtt legalább két tanú jelenlétében

kijelentsék.“ Mely rendelkezésből aztán szükségképen folyó: hogy a plébános működése az esketésnél nem hatósági tény, hanem csak tanúskodás; hogy a plébános tanúképeni jelenléte elegendő az esketés érvényességére nézve, még ha külön e célra meg nem hívatott is, sőt ha csak véletlenül jelent meg és még akkor is, ha erőszakkal kényszerítetett a megjelenésre, csak oly helyzetben lett légyen, hogy az előtte tett nyilatkozatokat meghallja és megértse; annál kevésbbé szükséges tehát, hogy a plébános stólával és egyházi öltözetben jelenjen meg. Ellenben két tanú jelenléte érvényességi kellek, kik egyébiránt asszonyok is lehetnek, csak általános tanúskodási képességgel bírjanak. A többi kellek, nevezetesen, hogy az esketés papi áldás és különös szertartások mellett vitessék véghez, nem érvényességi kellek ugyan, de szükséges.

Az érvényes házasság létrejövetele ezen kellekeit már most a vegyes házasságokra is alkalmaznunk kell. Ezekre nézve megjegyzendő, hogy az ily házasságokat a kath. egyház folytonosan roszalta s roszalja és csak a körülmények kényszerítő hatalma alatt engedte meg. Időről-időre pápai brévék, declaratiók által a vegyes házasság engedélyezve lón. Így péld. XIV. Benedek Belgium és Hollandia részére 1741-ben, VIII. Pius 1830-ban a kölni érsekségre, XVI. Gergely Bajorországra engedélyezte a vegyes házasságokat.

Azonban e házasságok tekintetében különös megszorító jogszabályok érvényesek. Így: a valláskülönbség oly törvényes házassági akadály, mely alól pápai felmentésre van szükség; igaz ugyan, hogy e felmentés kieszközlésének elmulasztását újabban a római Curia elnézi, ámbár nem helyesli. Szükséges továbbá, hogy az a katolikus fél kötelező ígéretet tegyen születendő gyermekeinek a kath. vallásban leendő neveltetése iránt és végre, hogy a plébános cselekvősége szenvedőleges legyen.

Ekként áll jelenleg a dolog csaknem az egész kath. világra nézve.

Magyarországon az 1868. LIII. törvénycikk szerint vegyes házasságok, mint tudjuk, bármely fél papja előtt köthetők. Az egybekelés a fentiek nyomán következőleg történik: a plébános passiva assistentiája tudatában egyházi öltönyt, stólát nem ölt, az esketés nem a templomban tartatik, a szertartásos könyvek nem használatnak, imák nem mondatnak, hanem a pap egyedül a házasság felek nyilatkozatát fogadja el és azt anyakönyvezi; köteles azonban a feleket figyelmeztetni, hogy az ekként kötött házasság is érvényes és feloldhatlan. Az ily házasságra aztán az áldást az akatholikus lelkész is ráadhatja.

E szabályok XVI. Gergely 1841. ápril hó 30-án kelt brévéjében s Lambruschini bibornok ugyanazon időbeli, a magyarországi vegyes házasságokra nézve kiadott útasi-tásában vannak letéve. Ezen útasi-tásban benne foglaltatik azon engedmény (!) is, hogy a vegyes házasságoknál a plébános az activ assistentiát is megadhatja, ha az a kath. fél kötelezi magát arra, hogy gyermekeit a kath. vallásban fogja neveltetni. Hála azonban az 1868. LIII. törvénycikk 12. §-ában foglalt rendelkezésnek, törvényhozásunk minden efféle, a mátkaság idején veszedelmes engedmény kísértésének gátot vetett, kimondván, hogy a gyermekek vallásos nevelésére vonatkozó minden kötelezvény, térítés vagy rendelkezés érvénytelen és minden jogerő nélküli.

A kérdéses egyházi áldás nélküli házasság az elmondottak szerint tehát teljesen érvényes s az i y enből születendő gyermekek törvényesek lesznek.

Megyjegyzendő még, hogy az 1841-ben tett pápai engedmények újabban nem hogy kiterjesztetnének, de mindinkább megszoríttatnak, mint ezt az újabbi főpásztori körlevelekből naponként olvashatjuk.

Magyar népünk s különösen protestáns hitfeleink józan felfogására s vallási türelmességére nézve jellemző végül, hogy Magyarország a vegyes házasságok országa, a mennyiben nálunk aránylag több vegyes házasság kötöttik, mint Európa bármely más államában.

Dr. Orbán József.

Különfélék.

Boldog karácsonyi szent ünnepléseket kívánunk a kegyelem Urától tisztelt olvasóinkra. Ha majd lealkonyodik karácsony szombatjának napja s kigyúl a családi hajlékok szobáiban a karácsony boldog estéjének világossága; ha földerül a nagy nap reggele s templomainkban fölzendülnek a szép karácsonyi énekek: gondoljuk meg mindannyian, hogy az idvezítő Ur születésének magasztos ünnepén a béke Fejedelmének eljövetelét ünnepeljük. Hassa át e tudat a jövőre is kibatólag egész lényünket, hogy jöjjön el már közénk az örökkétartó, a zavartalan, az igazan boldog karácsony, a nagy eszmék testté lételeének e főséges ünnepe. Legyünk lélekben egygyé e nagy napon!

Debreczeni főiskola. Karácsonyra ünnepkövetül kibocsátott 142 ifjú, kik közül 67 hittanhallgató, 35 felső gymnasiumi tanuló (7-ik és 8-ik osztályos), 40 pedig tanítóképző intézeti növendék volt. A karácsonyi rendes legációk közül 15 egyházban nem kértek ezúttal követet.

Budapest. Alig multak el dr. Somerville bibliai (magyarra nyomban áttolmácsolt) előadásai, már is egy másik nagy vendég érkezett Budapestre, Fliedner Mina, a kaiserswerthi diakonissaház előljárója, a diakonissaság felélesztőjének és újból megalapítójának, boldogult Fliedner lelkésznek leányában, ki Smyrnából Kaiserswerthbe hazatértében fővárosunkban megállapodott, hogy a budapesti diakonissaház ünnepélyében részt vehessen. Ugyanis decz. 18-án ment végbe a budapesti hold-utczai német református templomban 2 diakonissa próbanővérnek hivatali felavatása. Az ünnepély d. e. 10 órakor vette kezdetét 7 diakonissának a templomba vonulásával és „Macht hoch die Thür, die Thore weit!“ kezdetű énekkel, melyet imádság és Ézsaiás 55. részének felolvasása követett. Míg a gyülekezet

énekelte ez éneket „Einer ist's, an dem wir hangen, Der für uns in Tod gegangen . . .“, addig szemügyre vettük a díszes hallgatóságot, mely a templomot megtöltötte. Az asztal előtti teret, székeken ülő vendégek és előljárók, körben a „Bethesda“ diakonissái és Fliedner Mina kaiserswerthi diakonissza-intézeti előljáró és két megkoszorúzott széken Klimó Mártha és Horváth Mária, a két magyar felavatandó próbanővér ültek kék ruhában, fekete felöltőben és fehér fejkötőcskében. A vendégek közt volt Bachát Dániel budapesti és Láng Adolf pestmegyei ev. esperesek. Az ünnepi szónoklatot mondta Koenig Rudolf lelkész Róm. 16, 1. 2. nyomán, érdekesen tárgyalva a diakonissaság nagy értékét és a legutóbbi 50 év aratott nagy sikerét, mely 60 anyaintézetben és 6000 diakonissa működésében nyert kifejezést. Felhívta egyuttal hazánk leányait is ezen intézmény felkarolására. E szószéki beszéd után Koenig az asztalhoz lépett s a felállott 2 próbanővér elé adva kötelességeiket, fogadást tétetett velök e kötelességek hű teljesítésére nézve. Ennek megtörténte után a két próbanővér térdre ereszkedett az asztal előtt, mire hazánk első diakonissa-intézeti igazgatója, Koenig atyánk, kézfeltevés mellett megáldotta s ezzel beigtatta a két nővért a diakonissák apostoli hivatalába. Ének után Moody Endre lelkész mondott zárímát, melylyel az ünnepély véget ért. Volt szerencsénk Fliedner Minát üdvözölhetni és hallani tőle, mennyire örvend annak, hogy alkalma lehetett hazánk első diakonissa-intézetének, a kaiserswerthi e leányának, ünnepélyében résztvehetni. L. A.

Lapunk jelen számához mellékelten küldjük a „Földmívelési Érdekeink“ és „Falusi Gazda“ című lapok előfizetési felhívását.

Szerk. posta. T. Z. Edinburgh. „A Sabbath“ című, érdekes tárgyú tanulmányát megkaptam s a jövő évfolyamnak lehetőleg már az első számában sort keríték reá.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**

HIRDETÉS.

Intelligens egyének

mellék foglalkozást kapnak, mely naponta 2—3 frtot jövedelmez. Művelt egyének is elvállalhatják e foglalkozást, mely nem sorsjegyek vagy kereskedelmi cikkek kolportálásából, hanem hazafias és politikai természetű, igen érdekes műveknek (általunk közlendő) könnyű módon való terjesztéséből áll. Bővebb értesítést ad

Noszlopy E.

Budapest, IV. lövész-utca 5.